



**МЕТОДИЧЕСКИ
УКАЗАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ
НА ОБЩИНСКИ ПЛАНОВЕ
ЗА РАЗВИТИЕ**

*МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО*

**МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ
ЗА РАЗРАБОТВАНЕ
НА ОБЩИНСКИ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ**

СОФИЯ

2004

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	7
II. ВРЪЗКИ НА ОПР СЪС СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ НА МЕСТНО, РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО	8
1. Връзка на ОПР с НОПРР	8
2. Връзка на ОПР с РПР	8
3. Връзка на ОПР с ОСТР	9
4. Връзка на ОПР с общинския бюджет	9
III. ПРИНЦИПИ НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ	9
IV. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ	9
1. Увод	10
2. Анализ на икономическото и социалното развитие на общината (анализ на ситуацията)	10
3. Стратегическа част на плана	15
Визията за развитие	15
Приоритетите	15
Мерките	16
4. Описание на съвместни дейности и проекти, които допринасят за постигане общи цели на развитие на съседни общини	17
5. Индикативна финансова таблица	17
6. Ред и начин за осигуряване на информация и публичност на плана	18
V. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАНА	18
1. Процедура на разработване и приемане на ОПР	19
2. Междубщинска координация на съвместни дейности и проекти в рамките на административна област или район за планиране	24
VI. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ. ПРОЦЕДУРИ НА ПАРТЪОРСТВО	25
VII. ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСА НА СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА МЕСТНО НИВО	26
VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР	26

IX. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА	28
1. Видове индикатори за измерване на ефектите от плана и програмата за реализация	28
2. Основни изисквания при определяне на индикаторите за оценка	29
X. ИЗТОЧНИЦИ	31
XI. ПРИЛОЖЕНИЯ	
Приложение 1	35
Приложение 2	35
Приложение 2А	36
Приложение 3	38
Приложение 4	39
Приложение 5	39
Приложение 6	40
Приложение 6А	41
Приложение 7	42
Приложение 8	46
Приложение 8А	47
Приложение 9	48
Приложение 10	50

Списък на съкращенията

ЗРР – Закон за регионалното развитие

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството

НОПРР – Национална оперативна програма за регионално развитие

НПР – Национален план за развитие

НСРР – Национална стратегия за регионално развитие

ОПР – Общински план за развитие

ПРОПР – Програма за реализация на общинския план за развитие

ОСР – Областен съвет за развитие

ОСтР – Областна стратегия за развитие

РПР – Регионален план за развитие

РСР – Регионален съвет за развитие

РЦВ – Район за целенасочено въздействие

ССВЗ – Силни страни, слаби страни, възможности, заплахи

ЕС – Европейски съюз

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящите методически указания имат за цел да подпомогнат общините при привеждане на съществуващи планове и стратегии в съответствие с изискванията на Закона за регионалното развитие (ЗРР) и при разработването на Общински планове за развитие (ОПР), като поставят процеса на планиране и програмиране на единна методическа основа. Методическите указания нямат задължителен характер за органите на местното самоуправление, но доколкото те осигуряват процес на планиране на широка обществена основа и съответствие с плановите стратегически документи на по-горните нива на планиране, използването на тези указания в процеса на разработване на ОПР и Програмата за реализация на общинския план за развитие (ПРОПР) може да осигури включването на планираните програми и дейности в Националната оперативна програма за регионално развитие (НОПРР) и програмното допълнение към нея, което е предпоставка за финансирането им. Финансирането на местни проекти от външни източници в бъдеще ще бъде изключително трудно, ако същите не са част от планов документ, по който има обществено съгласие.

Методическите указания показват взаимовръзките на ОПР със стратегическите планове и програмни документи за регионално развитие, разработвани на национално и областно ниво и ниво “район за планиране”, като регламентират и координацията им във времето.

Общинските планове за развитие са средносрочни планови документи, изготвяни за период от седем години (2007 г. – 2013 г.), които осигуряват развитието на цялата община, а не само на общинския център. Сроковете за изготвяне на плана се обвързват с циклите на държавната политика – изготвяне на тригодишна бюджетна прогноза, както и на бюджетните планове на Европейския съюз (имайки предвид членството на България в ЕС след 2007 год.).

Обвързването на срока на действие на плана с плановия период на Европейския съюз определя и избрания подход – за настоящия планов период до края на 2006 г. действат заварените общински планове, за които ЗРР поставя изискване да бъдат приведени в съответствие с изискванията на Закона за регионалното развитие. След привеждането им в съответствие и паралелно с това е необходимо да започне и подготовката за разработване на плана за следващия планов период (2007 г. – 2013 г.). Приемането на нов план означава, че цялата процедура по неговата подготовка и приемане трябва да се осъществи отново и този план да бъде отново приет от общинския съвет.

Следвайки тази логика, е възприет подходът методическите указания да имат единен и универсален характер. Те предвиждат еднакви инструкции относно структурата, съдържанието, организацията на изготвяне и мерките за осигуряване на публичност, които трябва да се отчитат както при изпълнение на текущата задача за привеждането в съответствие, така и при последващото разработване на общинските планове за периода 2007 г. – 2013 г. Разликата между процедурата по привеждане в съответствие на съществуващите планове и процедурата за разработване на нови планове се състои в това, че общините имат възможност при привеждането в съответствие да прескочат определени етапи или да използват определени елементи от съдържанието на съществуващите планове, ако те съответстват на Закона за регионалното развитие и на изискванията на тези указания.

Методическите указания дават в логична последователност стъпките, които трябва да следва една община при подготовката на своя план за развитие. В случаите, когато общината има разработена и приета общинска стратегия за развитие, методическите указания могат да послужат за нейното привеждане в съответствие с изискванията на новия Закон за регионалното развитие.

Методиката за разработване на ОПР (по-нататък – методиката) съдържа указания относно:

- Принципите и етапите на стратегическото планиране на местно ниво;
- Структурата на ОПР;
- Методите и реда на изготвяне на отделните части на ОПР;
- Организацията на изготвяне на ОПР;

□ Съставянето на индикативна финансова таблица, обобщаваща възможните ресурси за реализация на дейностите и проектите;

□ Координацията между съседни общини при планиране и изпълнение на общи проекти и дейности;

Оценката на установените цели и приоритети, залегнали в ОПР.

Методическите указания поясняват функциите и задачите на общинските съвети и администрации във връзка с изготвянето, съгласуването, приемането, финансирането на ОПР и програмата за реализацията му, за да се създадат условия за ефективното прилагане на ЗРР.

Методическите указания са насочени основно към органите на местното самоуправление, областните управители и областните съвети за развитие, консултантски екипи и всички участници в процеса на планиране на общинско ниво.

II. ВРЪЗКИ НА ОПР СЪС СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ НА МЕСТНО, РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

Връзките на ОПР със стратегическите планове и програмни документи на местно, регионално и национално ниво могат да се разглеждат в два аспекта:

- нормативни – регламентирани от действащата законова база;
- технологични – продиктувани от самата технология на разработването им.

Тези връзки са валидни както при разработването на Общински план за развитие, така и по отношение на актуализацията му.

Подходът “отдолу – нагоре”, прилаган при разработването на планове, се съчетава с този “отгоре – надолу”. Така реализацията на главните цели и приоритети на регионалното развитие може да се покрие с реални мерки, включващи общественозначими проекти.

1. Връзка на ОПР с Националната оперативна програма за регионално развитие (НОПРР)

ОПР кореспондират с Регионалния план за развитие (РПР), респективно с Националната оперативна програма за регионално развитие (НОПРР). Изведените в ОПР мерки с надобщинско значение стават част от НОПРР, ако съответстват на изведените приоритети, цели и мерки в РПР. В случаите, когато общините се сдружават за реализацията на проекти, представляващи общ интерес, е необходимо да има съгласуваност между техните планове за развитие. От друга страна, част от включените в ПРОПР конкретни проекти могат да бъдат включени в програмното допълнение към НОПРР.

ЗМСМА и ЗРР регламентират правомощията на общинския съвет да обсъди и приеме ОПР и ПРОПР, както и да одобрява докладите за изпълнението на програмата за реализация по предложение на кмета на общината.

2. Връзка на ОПР с Регионалния план за развитие (РПР)

В РПР се определя териториалният обхват на видовете райони за целенасочено въздействие (РЦВ). Общините, включени в район за целенасочено въздействие (РЦВ), стават обект на мерките на държавната политика за регионално развитие. За целта те включват в плановете си проекти, които могат да бъдат финансирани от програми, насочени целево към съответните райони. РПР определя размера на видовете помощи, разпределени за съответните РЦВ.

3. Връзка на ОПР с Областната стратегия за развитие (ОСтР)

Съгласно ЗРР Общинските планове за развитие са в основата на плановия и програмния процес. Те се разработват в съответствие със специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областта и районите за целенасочено въздействие, изведени в Областната стратегия, като се отчита спецификата на съответната община.

4. Връзка на ОПР с общинския бюджет

Съставянето на общинския бюджет и на тригодишната бюджетна прогноза непосредствено се обвързва с ОПР и ПРОПР, като се отчитат задълженията по националните и регионалните програми и проекти и съществуващите местни стратегически документи.

Кметът на общината организира изработването на ОПР и ПРОПР, ръководи и контролира дейността по изпълнението на ПРОПР и представя годишен и заключителен доклад за изпълнението на програмата за одобряване от общинския съвет.

III. ПРИНЦИПИ НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Принципите при разработване на общинския план за развитие (ОПР) са:

- партньорство, публичност и прозрачност при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката;
- концентрация на ресурсите за постигане целите на местното развитие;
- допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с други източници;
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането и програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на национално и регионално равнище.

IV. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

ОПР е съставен от следните основни части:

1. Увод;
2. Анализ на ситуацията;
3. Стратегическа част;
4. Описание на съвместни дейности и проекти, които допринасят за постигане целите на развитието на съседни общини;
5. Индикативна финансова таблица;
6. Ред и начин за осигуряване на информация и публичност на плана.

1. Увод

Състои се от четири основни части:

1.1. В първата част се обсъжда контекстът на съставяне на плана: посочва се имало ли е по-рано изготвени планове за развитие на общината, от какви документи или правни актове се ръководи съставянето на този план за развитие и какво се очаква от него.

1.2. Във втората част се описва процесът на подготовката на плана, както и съпричастните към изработването му институции и личности.

1.3. В третата част се включва резюме на анализа на социално-икономическата ситуация на общината в съпоставка с данните за съседни общини, общините от областта, района за планиране и средно за страната. В тази част се посочва и дали общината попада в териториалния обхват на район/и за целенасочено въздействие, определени с Регионалния план за развитие.

1.4. В четвъртата част се представя формулираната в плана за развитие визия, както и резюме на плана. В резюмето на плана трябва да бъдат упоменати приоритетите за развитие на общината, основните очаквани резултати, на които се разчита след осъществяването на плана. Посочва се как приоритетите и специфичните цели на плана отговарят на приоритетите и целите, формулирани в ОСтР и Регионалния план за развитие.

2. Анализ на икономическото и социалното развитие на общината (анализ на ситуацията)

Анализът започва с кратка географска характеристика на общината, предоставяща информация относно местоположение, граници с други общини, релеф, природни ресурси, почвено плодородие, основни населени места, население и други важни за общината факти. Тази характеристика следва да бъде максимално синтезирана.

Препоръчва се анализът на ситуацията на общината да се направи по отделни сектори, като се раздели на следните основни секторни части:

2.1. Стопански сектор – развитие на бизнеса, промишлеността и селското стопанство;

2.2. Човешки ресурси;

2.3. Инфраструктурно развитие и опазване на околната среда.

Алтернатива на посочения подход (анализ по основни сектори и идентифицирани към всеки от секторите сфери) е анализът на социално-икономическото развитие по посочената в Приложение 2А схема. Подходът отново е секторен, но анализът има друга структура. Разработващият екип избира подхода, който ще използва, съобразно своя опит, местен капацитет, информационна осигуреност и т.н.

Примерен списък на сферите за всеки от секторите е приложен в следващата таблица:

СЕКТОР	СФЕРА
Стопански сектор – развитие на бизнеса, промишлеността и селското стопанство	Малък и среден бизнес, промишленост, сектор на услугите (напр. културен и екологичен туризъм), научни изследвания и технологии, алтернативен бизнес в селските райони
Човешки ресурси	Заетост, безработица, работна сила, образование, професионално обучение, повишаване на квалификацията и преквалификация, обучение на възрастни хора, спорт и др.
Развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда	Общинска пътна мрежа, телекомуникации, енергоснабдяване, водоснабдяване, канализация, топлофикация, замърсяване на въздуха, третиране на твърди битови отпадъци, военни обекти за конверсия, жилища, социална инфраструктура, обществени места за отдих

Анализът започва за всеки отделен сектор, предлагайки кратко резюме, в което се подчертава мястото на сектора в развитието на общината, посочват се характерните тенденции и проблеми за този сектор. В резюмето също така се излага и списъкът на сферите в сектора, които по-нататък ще бъдат анализирани.

Анализът на ситуацията, който следва, се прави за всяка от идентифицираните сфери на определен сектор, като се изследват процесите и тенденциите, протичащи на територията за период не по-малък от три години. Анализът на ситуацията се състои от следните части:

- описание на ситуацията;
- идентифициране на влияещите върху ситуацията фактори;
- матрица на анализа на силните страни, слабостите, възможностите и заплахите (попълва се само на ниво сектор).

При анализа на ситуацията за всяка от сферите се предлага описание на съществуващата ситуация, като се посочват:

1. Основни статистически данни – например брой на предприятията, оборот, брой на стопанствата, брой на учебните заведения, брой на здравните заведения, дължина на пътищата и др. Желателно е да се сравнят данните за общината с общата ситуация в България. Препоръчва се също така да се приложат най-важните числа в контекста на статистическите данни, описващи ситуацията в други общини. Трябва да се създаде общ образ на ситуацията в конкретната сфера, а не да се опишат всички възможни детайли. Препоръчително е при сравнението на данните за общината със средните за областта и страната да бъдат изложени най-характерните сравнения.

2. Главните тенденции във всяка от сферите – например: Броят на учениците за периода 1995 – 2003 год. е намалял с (...). През 1995 г. в общообразователните учебни заведения на общината са учили (...) ученици, а през 2003 г. – (...) г. Задължително е да се посочват само най-важните, най-актуалните за общината тенденции.

3. Основните национални и/или регионални програми, в които се поема ангажимент към общината във всеки от описаните сектори. Би трябвало да се спомене въздействието на тези програми, предприетите мерки от органа на местното самоуправление, програми и проекти на неправителствени организации, осъществявани в посока на осигуряването на местно развитие. Напр.: “1999 г. – 2003 г. е реализирана програмата по въпросите на гражданското образование”, “опазване на околната среда”, “създаден е бизнес инкубатор”. Препоръчва се да се направи оценка на въздействието (позитивно или негативно) на тези мерки. Напр.: “намаляване на нелегалната сеч на дървесина вследствие на обществената

екологична образователна програма”, “по-често се използва контейнерното събиране на отпадъци”, или “модернизирайки сметището, по-малко се замърсява природната среда” и т.н. Ако е възможно, определянето на въздействието е добре да бъде изразено с числен израз.

Обобщена информация за програмите се предлага в таблицата:

**ОПИСАНИЕ НА ОСНОВНИТЕ (...) ПРОГРАМИ В СЕКТОРА (...),
ДЕЙСТВАЩИ В ОБЩИНАТА**

Наименование на програмата/проекта	Зададени задачи в програмата	Въздействие на програмата	Начало на осъществяване (година, месец)	Завършване на осъществяване (година, месец)	Планирани парични средства	Източници на парични средства

Факторите на развитието се обсъждат за всяка от сферите, като се използва методът на анализ на силните страни, слабостите, възможностите и заплахите (ССВЗ).

Използвани термини в анализа на ССВЗ, очертани от критерии (виж таблицата):

КРИТЕРИИ, ОЧЕРТАВАЩИ ТЕРМИНИТЕ НА АНАЛИЗА И ССВЗ

Термин	Разграничаващи критерии
Силни страни	вътрешни съществуващи статистически позитивни
Слабости	вътрешни съществуващи статистически негативни
Възможности	външни бъдещи позитивни тенденции
Заплахи	външни бъдещи негативни тенденции

Силните страни, както слабостите, възможностите и заплахите трябва да отговарят на всеки от предназначенията им разграничаващи критерии.

Силни страни – С какво общината превъзхожда в сравнение други общини? Кои стопански, природни, човешки ресурси и подобни фактори създават конкурентно предимство на общината? Както е посочено в таблицата, силните страни трябва да бъдат вътрешни, съществуващи и статистически. “Съществуваща” силна страна значи, че дадеността трябва да съществува в този момент, а не да се чака в бъдеще. “Вътрешна” значи, че тя трябва да съществува в общината, в която се извършва анализът на ССВЗ. “Статистическа” значи, че дадеността трябва да характеризира факт, а не тенденция. Силната страна в общината са: “в общината има (...) привлекателни обекти за туризъм”, “общината е пресечена от (...) част на международен транспортен коридор”, “в общината работят (...) предприятия, значими за региона и България”.

Слаби страни – Кои фактори най-много пречат за развитието на определена сфера в общината, кои са актуалните и първостепенни проблеми? Както и в случаите със силните страни, слабостите трябва да бъдат вътрешни, съществуващи, статистически. Примери за формулиране на слабости: “в общината липсват (...) квалифицирани работници”, общинската система за сметопочистване и сметоизвозване обхваща само (...) % от жителите”.

Възможности – Кои международни, външни, отраслови тенденции биха могли положително да повлияят в бъдеще на общината? В таблицата е отбелязано, че възможностите посочват тенденция за бъдещето и са външни спрямо общината или разглеждания сектор. Не би трябвало да се бъркат възможностите с мерките, които са планирани за решаване на проблеми в определен сектор. Затова например “създаването на бизнес инкубатор” не бива да се очертава като “възможност” за развитието на общината, понеже това е вътрешен фактор и не показва тенденция. Примери за възможностите на общината: “когато България стане член на ЕС, ще се намерят допълнителни възможности,

за да се финансират инфраструктурни проекти от структурните фондове на ЕС”, “съществуването на правителствена концепция за развитие, както и на регионална такава”.

Заплахи – Кои международни, външни, отраслови тенденции биха могли да действат негативно върху развитието на сектора в бъдеще? Например: “заминаване на квалифицирани специалисти в други общини”. Както и в случая с възможностите, заплахите са ориентирани към бъдещето, посочват тенденция и са външни спрямо разглежданата сфера или община.

При излагането на анализа на факторите се препоръчва обсъждането на взаимовръзката между влиянието на силните страни, слабостите, възможностите и заплахите в развитието на общината. Би трябвало не само да се констатира проблемът, но и да се търсят по-важните причини за него.

Най-общо казано, главните въпроси, на които трябва да се отговори чрез обсъждане на влиянието на силните страни, слабостите, възможностите и заплахите за развитието на общината и взаимовръзката им, са следните:

- Достатъчно ли са използвани общинските дадености? Ако не, какво пречи за тяхното използване?
- Какво пречи за разрешаването на проблемите на местното развитие?
- Съществуват ли вече идентифицирани възможности?
- Съществуват ли вече идентифицирани заплахи и има ли сериозна вероятност те да останат за в бъдеще? Ако е така, какво трябва да се направи, за да се намали влиянието на заплахите?

Препоръчва се да се ползва матрицата на силните страни, слабости, възможности и заплахите при обобщаването на анализа на ситуацията и при акцентирание на най-важните елементи.

Препоръчва се матрицата да се попълни за всеки от секторите, а не за всяка от сферите, тъй като факторите на развитието в повечето от сферите на един и същ сектор се повтарят. Предлага се да се използва петобална система за оценяване актуалността на определен фактор (където “5” значи “много важен фактор” и “1” – “маловажен фактор”). Препоръчителна за попълване е формата на матрицата, предложена в следната таблица:

ФОРМА НА МАТРИЦАТА НА ССВЗ

Силни страни	Оценка
1.	
2.	
...	
Слабости	Оценка
1.	
2.	
...	
Възможности	Оценка
1.	
2.	
...	

Заплахи	Оценка
1.	
2.	
...	

3. Стратегическа част на плана

Стратегическата част на плана се състои от приоритетни насоки на развитие, цели и мерки за развитие.

Стратегическата част на плана се формулира въз основа на анализа на икономическото и социалното развитие на общината.

Стъпвайки върху анализа на ССВЗ и с оглед формулиране на целите и мерките, е важно да се даде отговор на посочената група въпроси:

1. Как да бъдат използвани силните страни за реализиране на възможностите?
2. Как да се преодолеят слабостите, използвайки възможностите?
3. Как да се използват силните страни за намаляване на опасностите?
4. Кои слабости трябва да бъдат отстранени, за да се редуцират опасностите?

При формулирането на стратегическата част могат да се използват два метода: на конверсията и на еквивалентността.

Ползвайки метода на **еквивалентността**, целите и мерките се формулират, като се подчертават силните страни и възможностите на общината, като целта е те да бъдат използвани.

Методът на **конверсия** означава, че целите и мерките са формулирани, отчитайки слабостите и опасностите на общината, като стремежът е те да бъдат преодоленни.

Конкретният избор на метода зависи от самата ситуация в конкретния сектор, т.е. съществуват ли възможности, които би трябвало да бъдат използвани, какви са най-бързо решимите проблеми в сектора? Частта за целите и мерките в плана може да бъде формулирана посредством методите на еквивалентността и конверсията.

Визията за развитие

Визията за развитие е кратко описание на дългосрочно (повече от 10 – 15 години) желаната ситуация в общината.

Визията за местно развитие се формира от желанието, убежденията и стремежите на обществеността. Визията за местното развитие може да бъде основана на продължаването на определена историческа или културна традиция или да се ориентира към новото и модерното.

Визията за местно развитие като формален израз трябва да бъде:

- кратка – обхваща не повече от 1/3 страници;
- ориентирана не само за планирания период, а за поне десет години напред.

Приоритетите

Приоритетите се установяват, ръководейки се от ОСтР, базирайки се на визията за местно развитие, на анализа на социално-икономическите фактори, както и приоритетите на стратегическото развитие на държавата.

Общината би трябвало да си определи не повече от 3-4 главни приоритета за развитие. Приоритетите могат да бъдат формулирани тематично или секторно. Примери за тематични приоритети: “увеличение на заетостта”, “добро качество на живота”, “удобна бизнес и жизнена среда”. Но често се формулират приоритети, ориентирани към конкретен сектор, или конкретна област. Примери за подобни приоритети: “разширяване на дребен и среден бизнес”, “развитие на туристическия сектор”, “подобрене на качеството на образователните услуги”. Насоките, обозначени в приоритетите за развитие на общината, би трябвало да бъдат назовани колкото се може по-конкретно. Би следвало да се избягват всеобхващащи приоритети, а също така и прекалено общите (“да живеем по-добре”).

Формулирайки приоритети, трябва да се обърне внимание и на основните държавни документи за стратегическо планиране, със стремежа местният приоритет да бъде основан на някои от регионалните и национални приоритети на развитие. Плановите документи, на които трябва да се обърне първостепенно внимание, са Националната стратегия за регионално развитие, Регионалният план за развитие, Областната стратегия за развитие. Възможно е да съществуват местни приоритети, които не се основават на националните и/или регионални приоритети, но те да са изключително важни за местната общност. В тези случаи те могат да се включат в общинския план, но не може да се очакват ресурси за тяхната реализация от по-горните нива.

Принципите при формулирането на целите на общинските планове за развитие са следните:

- Целите трябва да бъдат конкретни;
- Целите трябва да бъдат измерими;
- Формулираните цели трябва да бъдат постижими;
- Целите трябва да бъдат ориентирани към постигането на конкретен резултат;
- Целите трябва да бъдат обвързани със срокове;
- Целите на общинския план за развитие трябва да бъдат тясно свързани с другите държавни и регионални документи за развитие.

Примери на цели: по споменатия приоритет “добро качество на живота” можем да постигнем следните цели: “да се постигне рехабилитация на местната инфраструктура, което би създадо по-добри условия за почивката на местното население и гостите на общината”, “да се гарантира общественият ред и сигурността в общината”, “да се постигне обновяване на жилищния фонд”.

Мерките

Мерките са насочени към конкретна слабост (проблем), или група взаимосвързани проблеми и слабости за решаване. При формулиране на мерките за развитие на общината ясно се очертават **резултатите**, които се стремим да постигнем чрез тях. Затова те трябва да бъдат постигнати през периода на стратегическото планиране. Например според целта “да бъде постигната рехабилитацията на местната микроструктура за създаването на по-добри условия за отдых на местните жители и гости” са възможни следните мерки: “да се разширят зелените зони в града”, “да се разшири инфраструктурата на колоездачни алеи”, “да се създадат допълнителни туристически обекти”.

При формулирането на мерките е задължително да се подчертаят възможностите на общината и на самата администрацията на общината, изготвяща плана. Препоръчва се да не се посочват мерки, които не могат да бъдат реализирани. Мярката, като съвкупност от дейности, обединени в програми и подпрограми, които се реализират, за да бъдат постигнати определени приоритети в развитието на общината, трябва да отговаря на следните **критерии**:

- Тя е най-ефективният и рационален начин за постигане на определен резултат.
- Тя позволява постигането на желания резултат, при наличието на съществуващи или планирани източници.
- Тя е разбираема, законосъобразна и целесъобразна и практически осъществима.

При определяне на програмите/подпрограмите ясно се посочва кой е отговорен за тяхното осъществяване и за какъв период от време те трябва да бъдат реализирани. Също така се посочват

очакваните финансови източници. Примерни програми: “иницииране изграждането на велосипедни алеи”, “създаване на екип за изготвяне на проекти към общинската администрация”, “създаване на туристически информационен център”, “организиране на информационна кампания”, и т. н.

4. Описание на съвместни дейности и проекти, които допринасят за постигане общи цели на развитие на съседни общини

На основата на извършения анализ на ситуацията и дефинираните приоритети, цели и мерки за развитие се идентифицират дейностите и проектите, които допринасят за постигане общите цели на развитие на съседни общини. Такива проекти се включват в ОПР само при условие, че са преминавали през процес на координация между заинтересованите общини и има споразумение за тяхната реализация. Тъй като в този случай инициативите са с регионално (надобщинско) значение, те следва да намерят отражение и в Регионалния план за развитие, ако са в съответствие с предвижданията на Областната стратегия за развитие.

5. Индикативна финансова таблица

Структурен елемент на общинския план за развитие е индикативната финансова таблица. Тя дава числен финансов израз на предвидените за реализация в плана мерки по съответните приоритети.

Индикативната финансова таблица показва необходимите финансови ресурси за изпълнение на общинския план за развитие, детайлизирани по приоритети, мерки, години и прогнозиран източници на финансиране.

Финансовите ресурси за всеки приоритет се определят въз основа на съответната мярка или мерки, т.е. това са финансовите средства, с които един приоритет се изпълнява в средносрочен период и които позволяват набелязаните дейности (проекти) да бъдат финансирани.

Основните групи финансови източници за финансиране на планираните дейности и проекти са:

- Национални източници. Те се подразделят на държавно финансиране и финансиране от частни търговски дружества. Източниците на държавно ниво се дефинират като средства от: републиканския бюджет, общинския бюджет и от търговски дружества с държавно или общинско участие;
- Средства с източник Европейски съюз (Приложение 10). Те се разделят на предприемачески фондове, структурни фондове и кохезионен фонд;
- Безвъзмездни средства от други източници;
- Привлечени средства, чрез дългови инструменти.

Националният план за развитие определя общата рамка за финансиране на политиката за регионално развитие като част от националното финансиране (обща сума и по години за плановия период) и съ-финансиране от фондовете на Европейския съюз (обща сума и по години за плановия период).

Таблицата се изготвя по определените в плана основни приоритети, цели и мерки. Планираните средства се разпределят за всяка календарна година от плановия период.

В зависимост от това, дали съществуваща общинска стратегия се привежда в съответствие с изискванията на ЗРР за периода до 2007 г. или се разработва ОПР за периода 2007 г. – 2013 г., се попълват Приложение 6, респективно Приложение 6А.

В съответствие с определените в ОПР приоритети, специфични цели и мерките към тях, се попълва и таблицата, приложена към текста. Приоритетите и мерките за всеки приоритет се изписват в колона 1 на таблицата. В колони 4, 5, 6 и 7 се посочват планираните финансови ресурси като държавно съ-финансиране. В колонка 8 се посочват финансовите ресурси от частни търговски дружества. На тази основа се попълва колона 3, като национално съ-финансиране. По същия начин се попълват колони 10 и 11, респективно 10, 11, 12, 13, които отразяват съ-финансирането от ЕС, което се обобщава в колона 9. В колони 12 и 13, респективно 14, 15 се нанасят финансовите ресурси по посочените пера.

Въз основа на колони 3, 9, 12, 13, респективно 3, 9, 14, 15 се попълва колона 2, т.е. намира се общото финансиране. Основен източник на данни за попълване на таблицата се явява Програмата за реализация на общинския план за развитие. В обобщенията за индикативната финансова таблица се вземат само онези инициативи, които са адекватни на приоритетите и мерките, обявени в ОПР, и които са с общинско или надобщинско значение.

Индикативната финансова таблица се изготвя в хил. лева.

6. Ред и начин за осигуряване на информация и публичност на плана

Осигуряването на публичност и прозрачност на ОПР е задължение на кмета на общината и в етапа на неговата реализация, и при евентуалните му актуализации.

В тази част на плана се определя редът и начинът, по който ще бъде осигурена информация на заинтересованите страни и широката общественост за приетия план, приетите приоритетни насоки за развитие на общината, целите и мерките на развитието. Препоръчва се да се използват различни форми, съобразно спецификата на съответната община, като публично представяне пред населението, тематични или секторни представяния в местни медии, различни местни и регионални форуми в степени на детайлност, съобразно заинтересоваността на целевите групи.

Информираността е предпоставка за оказването на обществена подкрепа на плана във фазата на неговата реализация. В хода на прилагането би могла да се използва и процедурата по разработване на проектобюджета на общината. В чл. 11, ал. 1, т. 3 от Закона за общинските бюджети се предвижда общинският бюджет да се съставя на основата на предложенията на местната общност чрез консултации, срещи и публични обсъждания. На тези срещи би могло да се представи информация за ОПР и по-специално кои решения, свързани с бюджета, са следствия от предвижданията на ОПР.

V. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАНА

ОПР е основното средство на социално-икономическата политика на общината. Подготвянето и осъществяването на плана характеризира важен местен цикъл на публична политика, който трябва да бъде съчетан с циклите на областната, регионалната и националната политика.

При стремежа на синхронизация на циклите на публичната политика е важно точно да се планира времето и предварително да се започва работата по изготвянето на плана. Качествената подготовка и приемането на плана продължава от 8 до 12 месеца. Подготовката и разработването на ОПР трябва да бъде тясно съчетано с разработването на Областната стратегия за развитие.

Във връзка с разпоредбата на § 2 от ПЗР на ЗРР, предвиждаща привеждане на действащите планове в съответствие с разпоредбите на закона, съществуващите планове или стратегии на общината трябва в максимална степен да бъдат използвани при разработването на плана. За целта следва да се прецени в каква степен те могат да бъдат използвани и какъв подход да се избере – на разработване на цялостно нов документ или на процес на актуализация и надграждане на съществуващите планове или стратегии. С оглед на преценката се изготвя анализ и се прави сравнение на структурата и съдържанието на действащия план с изискванията към структурата и съдържанието на стратегията, определени в ЗРР и методическите указания. Ако по преценка на разработващия екип се приема, че действащият план с неговите цели, приоритети и визия е достатъчно приемлив за общината, разработването на плана би могло да се организира като процес на нанасяне на съответни изменения и допълнения на действащия план с оглед привеждане на структурата в съответствие с изискванията на ЗРР. В такъв случай и продължителността на работата по привеждането на плана в съответствие със Закона за регионалното развитие би могла да се съкрати значително, но това зависи от конкретната ситуация.

1. Процедура на разработване и приемане на ОПР

Процесът на разработване на плана се предхожда от осигуряването на:

- Анализ на структурата и съдържанието на действащия стратегически документ и сравнение на степента на съответствие със структурата и съдържанието, определени в Закона за регионалното развитие и настоящите методически указания – този етап се прилага само при привеждането в съответствие на съществуващите планове.
- График за разработването на плана;
- Определяне на ресурси, нужни за изготвяне на плана (човешки ресурси, средства за информиране на обществото и неговото привличане към процеса, финансови средства за наемане на консултанти и др.);
- Организиране на процеса (създаване на работни групи, назначаване на ръководители на работни групи и т.н.).

Процесът на разработването на плана трябва да обедини общността на местно ниво за решаването на актуалните проблеми за развитие и постигане на консенсус за социално-икономическите приоритети за развитие.

Инициативата за разработване на плана е на кмета на общината. Успехът на инициативата зависи и от това, дали са осигурени необходимите средства за изготвянето на качествен план.

За разработването на плана се създават работни групи, назначават се техните ръководители, които носят отговорност за изготвянето на плана в конкретна сфера. Работните групи се формират и назначават по инициатива на кмета на общината.

В работните групи се канят за участие и представители на териториалните звена на централната изпълнителна власт в общината, на структуроопределящите предприятия, както и представители на групи с други обществени интереси. Групите за изготвяне на плана се съставят на секторна или тематична основа – според избраната методика. В групите се обсъжда анализът на ситуацията в сферата, формулира се позиция на групата по основните силни страни, слабости, възможности и заплахи.

При разработването на отделните части на плана, с оглед координирането и съпоставянето им, се създава обединена работна група или комитет, в състава на който влизат ръководители на работните групи в различните области. Кметът на общината постоянно наблюдава работата на работните групи и изисква отчет от ръководителите за тяхната дейност.

За разработването на плана се изготвя календарен график. В графика се очертават етапите по разработването на плана, техните начални и крайни дати, също така може да бъде фиксирана отговорността за изпълнението на отделни етапи. Графикът по изготвянето на плана трябва да бъде реалистичен.

ПРИМЕРЕН ГРАФИК ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАНА

Етапи	Отговорни институции личности	Месеци, основни дати											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1) открито събрание	отдел за връзки с обществеността, специалист												
2) изготвяне на въпросник, допитване до населението, отчет	консултанти												
3) събиране на документи, анализ на съществуващата ситуация в сектора, срещи на работни групи	ръководители на работни групи												
...	...												
...	...												

Ако в бюджета на общината има предвидени финансови ресурси, кметът може да привлече външни консултанти при разработването на плана. Обикновено консултанти се привличат при разработването на въпроси от определящо значение и със значителен ефект, изискващи висока квалификация при изготвяне на плана, а също така при решаване на различни методически въпроси. От друга страна, консултантите не трябва да бъдат лидерите на процеса на развитие, да имат възможността да изкривяват или да налагат приоритетите и инициативите на обществеността в региона. Те се канят за техническото обслужване на процеса по изготвянето на плана, за професионално отразяване на това, към което се стремят местните икономически и социални партньори и институции, за предлагането на възможни алтернативи при разрешаването на проблемите, които стоят пред общината.

Ако не се наемат консултанти, техническата и методическа работа се извършва от работещите в общинската администрация служители. В тези случаи е задължително да бъде осигурена предварителна подготовка и обучение на тези служители.

За събирането на данни отговарят ръководителите на работни групи. Данните се предоставят от членовете на работните групи (доколкото те разполагат с такива), представляващи своите институции или организации. Данните се събират, обработват, обобщават и подготвят за анализ от назначените общински служители или от консултанта. От качеството на събраните данни зависи пряко качеството на анализа на ситуацията и на самия план.

За анализа на политиката е задължително да се събере цялата информация за всички предишни осъществени програми или местни проекти. При разработването на новия план се налага да се извърши анализ на съществуващия опит и критическа оценка както на съдържанието на предишната политика, така и на нейната форма. Изводите от тази оценка трябва да определят какво ще бъде правено по нов начин, или по различен начин при изготвянето и осъществяването на новия план на развитие.

При анализа на социално-икономическите фактори е задължително да бъде постигнато съгласие за структурата на анализа, както и гаранция за поне минимална, първоначална координация на частите му за отделните сфери. При завършването на анализа в различните сфери е задължително обединение и обобщение, отстраняване на повторенията, уеднаквяване макетирането на текста и структурата на

анализа. Общинските служители, обслужващи отделните сфери, и консултантите са длъжни да гарантират координацията на тези съставни части на анализа.

Най-важният елемент на анализа на социално-икономическите фактори е обсъждането на факторите на местното развитие и попълването на матрицата за силните страни, слабостите, възможностите и заплахите (ССВЗ).¹ При попълване на матрицата на отделните фактори трябва да се даде определена “роля” (напр. факторите се оценяват по важността си с помощта на петобална система – от 1 до 5). Така се определят най-важните проблеми на региона и се изтъкват възможните начини за тяхното решение (като се използват съществуващите предимства и възможности).

ССВЗ-матрицата се попълва в работните групи, обикновено отделно във всеки сектор. Консултантите или общинските служители, извършили анализа, подготвят попълването на матрицата. Всички фактори, включени в матрицата, са задължително обект на обсъждане в анализа на ситуацията.

За оценката на важността на факторите може да се използват няколко метода:

1. Матриците се раздават на всеки член от групата, който я попълва сам и за всеки получен бал се извежда средноаритметичната оценка на всичките членове на групата. По-късно получените резултати се обсъждат от всички и по тях се извършват необходимите поправки.
2. Матриците се поделят между малки групи, които попълват матрицата след обсъждане помежду си. Резултатите се представят от един представител на групата, който аргументира тежестта и ролята на всеки от факторите. По време на дискусиата, според оценките на отделните групи може да се изведе средноаритметичната оценка и да се изгледят несъвпадащите оценки за отделни фактори.

Ръководителите на работните групи могат да изберат този метод, който най-точно отговаря на ситуацията.

За анализа на съществуващата ситуация се предлагат етапи, а също така и възможни изпълнители в следната таблица:

ЕТАПИ И ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА АНАЛИЗА НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА СИТУАЦИЯ

Етапи	Изпълнители
1 етап	
анализ на първични данни	общински служители или консултанти, наблюдавани от ръководителите на групи
организация на допитването на населението и обобщение на резултатите	консултанти, координиращи плана на изследване и въпросника с работните групи
социално-икономически фактори, както и подготовка на политиката за всяка област	общински служители или консултанти, наблюдавани от ръководителите на групи
2 етап	
обсъждане в работните групи	ръководители на работни групи, подпомагани от общински служители или консултанти
попълване на ССВЗ матрицата	членове на работните групи, ръководени от ръководителите на групи, на които могат да помагат консултанти

¹ Анализът на ССВЗ е само един от методите за структуриране на анализа и създаване на основата за стратегическо развитие. Този метод се предлага при изготвянето на всички документи на стратегическото развитие и на документите за планиране на икономическото развитие в България и ЕС. Възможно е прилагане и на други методи.

Определянето на визията и стратегията за местно развитие е задача на общинския съвет, но проектите на визията, както и проектите на приоритетите и целите трябва да бъдат изготвени от работните групи, подпомагани от общинските служители или консултантите.

Визията и приоритетите за общинско развитие се подготвят и обсъждат от обединената работна група, съставена от ръководителите на групите в различните сфери, както и най-активните членове на групата. При изготвянето на визията и приоритетите за местно развитие е много важно те да бъдат съобразени с резултатите от допитване до гражданите как си представят своята община в дългосрочен план.

Групата, изготвяща плана, трябва да идентифицира кои национални и регионални приоритети и цели на развитието са пряко свързани с общината. При идентификацията на националните приоритети на развитие, трябва да се обърне внимание на следните документи: ННР; НСРР; НОПРР; ОСтР.

Целите в различните социално-икономически сфери в общината се определят и предлагат от работните групи, като основа за това е анализът. От предложенията се изготвя общ набор от цели, които се обобщават.

Формулираните цели трябва да отговарят както на анализа на съществуващата ситуация, така и на амбициите на общината за промяна и подобряване на ситуацията в бъдеще.

Изводите на работните групи се представят в обобщен вид на общинския съвет. В общинския съвет се дискутира и гласува визията и основните приоритети. Според редакцията на общинския съвет ръководителите на работни групи заедно с евентуалните консултантите преразглеждат списъка на целите на плана. Могат да бъдат коригирани формулировки и акценти, с цел членовете на групата да разпознаят съществените елементи на своята визия. Списъкът на целите на плана се подлага на гласуване.

Мерките трябва да бъдат изготвени и одобрени, след като общинският съвет постигне разбирателство по визията за развитие на общината и стратегията за развитието.

При идентифицирането и описването на необходимите мерки ролята на общинските служители е основна. Персоналът оказва техническа помощ на работната група и изготвя за всяка група списък на мерките за реализацията на конкретната цел, както и такъв за други необходими мерки. Включват се само реални мерки, които имат институционална и финансова основа и могат да бъдат изпълнени за периода на осъществяване на плана.

Трябва да се определи кои мерки в плана за общинско развитие са свързани пряко или подпомагат осъществяването на регионалните приоритети.

За изпълнението и координацията на всяка мярка се посочват отговорните институции (или една основна, координираща, а другите - изпълняващи специфична дейност по осъществяване на съответната мярка), предприятия или организации, източниците на финансиране, както и необходимите средства за изпълнението на мярката. Посочват се показателите, даващи възможност за оценка на прогреса в осъществяването на плана при изпълнението на всяка мярка.

Всяка мярка се обсъжда в работната група, занимаваща се с анализа в дадената сфера. По време на дискусиата се изготвя протокол. В течение на обсъжданията се сформира позицията на групата по отношение на мерките, след което се правят промени в мерките, по които работната група е постигнала взаимно съгласие. Общият списък на мерките се обсъжда и коригира в обединената работна група. От голямо значение е координирането на мерките по отделните приоритети, с цел да се избегне евентуалното дублиране помежду им.

Важен момент при разработването на плана е извършването на предварителна оценка на целите и приоритетите, установени в плана за общинско развитие, която се възлага от кмета на общината.

Провежда се обществено обсъждане на ОПР чрез различен инструментариум, съобразно спецификата на съответната община. Постъпилите мнения и препоръки се разглеждат от обединената работна група и се правят корекции в плана.

Общинският план за развитие в окончателния му вариант се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

ПРОЦЕДУРА ЗА РАЗРАБОТВАНЕ И СЪГЛАСУВАНЕ НА ОПР

Кметът на общината внася в общинския съвет предложение за разработване на ОПР

Общинският съвет дава съгласие за разработка на ОПР

Определя свои представители за членове на работните групи

Определя финансовия ресурс за разработване на ОПР

Кметът определя със заповед работни групи и техните ръководители

Кметът одобрява графика и начина (от общинска администрация или външни консултанти) за разработване на ОПР

Провеждат се срещи на работните групи за анализ на съществуващата ситуация, обсъждане на визията, приоритетите и целите

Обединената работна група формулира предложение за визия и приоритети на ОПР

Общинският съвет приема визията, приоритетите и целите на ОПР

Провеждат се срещи на работните групи за разработване на ОПР

Обединената работна група оформя проект на ОПР

Провеждат се консултации с независими експерти по проекта на ОПР

Обединената работна група коригира проекта на ОПР

Проектът на ОПР и ПР се предлага за предварително разглеждане от общинския съвет

Кметът възлага извършването на предварителна оценка на ОПР

Провежда се публично обсъждане на проекта на ОПР

Обединената работна група отразява постъпилите препоръки

Общинският съвет приема ОПР. Кметът определя състава на работната група за наблюдение на плана

Кметът на общината изпраща плана на хартиен и магнитен носител до областния управител, както и до областния управител, председателстващ в момента РСР и до МРРБ

РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Кметът възлага междинна оценка на ОПР

Общинският съвет разглежда междинната оценка и приема коригиращи действия

РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Кметът възлага последваща оценка на ОПР

Общинският съвет разглежда заключителната оценка

2. Междуобщинска координация на съвместни дейности и проекти в рамките на административна област или район за планиране

Нито една община не съществува изолирано от останалите и голяма част от приоритетите за развитие на общините са общи. При идентифициране на мерки с надобщинско значение е необходима координация между заинтересованите общини. Инициатива поема общината, която има най-голям интерес от реализация на идентифицираната мярка, но тя може да бъде инициирана и от всяка друга от кръга на заинтересованите.

На определен етап от развитието на сътрудничеството между тези общини, както и други заинтересовани страни могат да институционализират партньорството си и да регистрират нов юридически субект (търговско дружество, юридическо лице по ЗЮЛНЦ и др.), чрез който интересите на всички страни да бъдат отчетени и защитени.

Макар че основна роля в междуобщинската координация на ОПР принадлежи на общините при съвместни дейности и проекти между общини от различни области от един регион за планиране, координацията следва да се осъществи от областните съвети за развитие, тъй като инициативите имат отношение към областните стратегии на двете области. В правомощията на областните съвети за развитие е включено правото да правят предложения за сключване на споразумения за сътрудничество с други съседни области за осъществяване на съвместни дейности по регионалното развитие (по чл. 26, ал. 3, т. 3 от ЗРР). В това споразумение биха могли да се включат всички съвместни дейности на общини от двете съседни области.

Без значение кой инициира сътрудничеството между общини в рамките на административна област или район за планиране, принципите, които трябва да се следват, са принципите, посочени в Част III на указанията.

Сътрудничеството на междуобщинско ниво е комплексен процес. Затова и организацията на самото сътрудничество е от голямо значение за успеха на процеса. Този процес може да се улесни чрез:

- Структурирането му в отделни взаимосвързани стъпки;
- Времева координация на индивидуалните стъпки;
- Вътрешна организация на самия процес на координиране.

За процеса на междуобщинска координация това означава:

- Представители на заинтересованите страни да се съберат заедно;
- Да се дефинират целите;
- Да се създаде мрежа;
- Да се формулират мерките; Да се постигне консенсус по начина на действие;
- Да се създадат работни структури за прилагане, като се гарантира тяхната устойчивост.

VI. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ. ПРОЦЕДУРИ НА ПАРТЪОРСТВО

В началния етап на разработване на плана се препоръчва информационна кампания за активизиране на обществото. Могат да бъдат организирани открити събрания, да бъдат поканени за участие в дейността на създаващите се работни групи активни представители на обществото, да се публикува информация в местната преса, да се излъчват предавания по местните телевизии. Обществеността трябва да се приканва да споделя предложения в писмен вид, като за целта на удобни за обществеността места могат да бъдат поставени специални кутии за предложения.

При изготвянето на плана обществеността в общината трябва да се включи чрез основните социални партньори. Социалните партньори на местно ниво са представителите на организациите на работодателите, синдикатите, неправителствените организации, други значими организации в просветната, научната, културната, здравната и др. области).

В началния етап на разработване на плана се организират открити събрания, на които могат да присъстват всички желаещи. В работните групи за изготвянето на плана могат да се канят за участие активни личности от обществеността, представители на отделните по-големи работодатели, най-важните действащи на територия на общината и региона организации.

За изясняването на общественото мнение по формирането на визията и приоритетите на плана може да бъде организирано допитване до гражданите, в което голямата част от обществеността пряко може да изрази своето мнение по най-важните въпроси на плана.

Реалното участие на икономическите и социални партньори е задължително условие за успешното местно развитие, защото:

1. Партньорите често имат много важни знания в определена икономическа и социална сфера на развитие, която може да бъде непозната на държавните служители, които често не са се сблъскали с конкретните проблеми.
2. Партньорите контролират капитала и човешките ресурси. Въвличането на партньорите в процеса на планиране може да гарантира използването на средствата на частния сектор при осъществяването на общите инициативи и проекти, полезни за развитието на цялата община. Партньорите са заинтересовани от развитието на своята община и регион, защото икономическият растеж в общината означава и увеличение на техните доходи. Затова те биха били склонни да подкрепят инициативите на публична политика, които биха били полезни за тях.

Участието на обществеността и нейната информираност може да създаде благоприятни очаквания за бързото икономическо и социално развитие на общината. Положителните икономически очаквания могат да увеличат преките инвестиции и да увеличат въздействието на обществената политика.

Представителите на икономическите и социалните партньори се включват в работните групи по изготвяне на плана. Тези, които не могат да бъдат включени пряко в процеса на изработването на плана, би следвало да имат възможността да изразят своето мнение и да представят своите предложения в началния етап на изготвяне на плана (например да се отговори на въпроса какви по тяхно мнение са най-важните проблеми на общината), а в по-късен етап – да изразят мнението си за избора на предвидените в проекта на плана приоритети и мерки.

Модерните телекомуникационни средства съдействат за пълното приобщаване на партньорите. При изготвянето на плана откритите обсъждания могат да бъдат обявявани в пресата, проектът на плана да бъде публикуван в Интернет-страницата на общината и други местни публични институции.

Пълните текстове на плановете се изпращат до областните управители с цел контрол по законосъобразност и използване в работата на ОСР. Копие от плана се изпраща и до областния

управител, който в момента председателства РСР. Копие от плана се изпраща и до министъра на регионалното развитие и благоустройството. Планът следва да се изпрати на хартиен и на магнитен носител.

VII. ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСА НА СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА МЕСТНО НИВО

Най-често срещани източници:

1. Официални статистически издания;
2. Статистика, работни документи и бележки, събирани от отделни институции;
3. Данни от лични стопанства, от запитвания или интервюиране на работници и работодатели;
4. Предишни студии за социално-икономическа среда в общината и областта;
5. Вече осъществени или действащи планове и проекти на областно или местно ниво, друга информация, достъпна за работните групи;

VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Програмата за реализация на общинския план за развитие (ПРОПР) е краткосрочен (едногодишен) оперативен документ за реализация на основните приоритети и цели в развитието на дадена община. ПРОПР се разработва на основата на ресурсно осигурените мерки за съответната година.

Наименованието на програмата трябва да съдържа уточнението за коя година е. Например: “Програма за реализация на Общинския план за развитие на община за 2005 г.”

Съдържанието на ПРОПР е определено в чл. 18, ал. 3 от ЗРР. Програмата трябва да съдържа:

- конкретизация на мерките за развитие;
- проектите за изпълнение на мерките;
- необходимите финансови ресурси;
- звената за изпълнение на проектите;
- дейностите за осигуряване на информация и публичност;
- дейностите по контрола и оценката на изпълнението на програмата.

ПРОПР се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Програмата за реализация на ОПР като съвкупност от ресурсно осигурени мерки е механизъм за реализация на всяка конкретна цел.

Включването на конкретни проекти в програмата за реализация на ОПР следва да става след покриване на определен набор от критерии, като например:

- проектът да е достигнал до необходимия етап на готовност, за да стартира (пред-проектни проучвания, технически проект, изготвена ОВОС и т.н.);
- да са реалистични (ресурсно осигурими и изпълними в хоризонта на плана);
- целевите групи и бенефициентите да са ясно дефинирани;

- да имат изяснена финансова схема за реализация;
- проектите с надобщинско значение да са с осигурена координация;
- да допринасят за развитието на територията на цялата община, а не само на общинския център.

Структурата на програмата е съобразена с определените в ЗРР елементи на съдържанието:

- Увод;
- Мерки;
- Програми;
- Проекти;
- Необходими финансови ресурси;
- Отговорници;
- Информация и публичност;
- Контрол и оценка.

По-удачен вариант за оформяне на програмата е табличният (виж Приложение 8 и 8А).

Програмата за реализация се финансира със средства от:

- самата община, чрез общинския бюджет и извънбюджетни сметки и фондове;
- републиканския бюджет – субсидии и субвенции;
- ЕС, чрез предприесъединителните, респективно структурните фондове и Кохезионния фонд, ако мерките са включени в Програмното допълнение на НОПРР;
- републиканския бюджет за реализация на регионалната политика в районите за целенасочено въздействие, ако общината попада в териториалния обхват на един или няколко такива района;
- търговски дружества за изпълнение на инвестиционните им програми.

За всеки от включените проекти са разработва проектен фиш, който е приложение към програмата (виж Приложение 9). В проектния фиш са конкретизирани параметрите за всеки проект – наименование, местоположение, предназначение, проектна готовност, необходими финансови средства, времетраене на реализацията, очакван ефект и др.

С оглед осигуряването на информация и създаването на възможност за по-нататъшна обработка проектният фиш следва да бъде унифициран за всички планови нива и задължителен за попълване. Проектният фиш дава основната информация за всеки един проект и същевременно позволява чрез въвеждането му в информационни масиви да се генерират съответни обобщени справки по отношение на финансиране, проектна готовност, програми за реализация и т.н. Проектните фишове за всеки проект са необходими и за да могат проектите да бъдат включени в програмното допълнение към НОПРР при определени условия. Проектните фишове се изготвят на нивото, на което се генерира проекта.

Етапи и срокове

Разработването на програмата трябва да бъде тясно обвързано с процедурата по изработване на проекта на бюджет на общината. Във връзка с разпоредбата на чл. 11, ал. 1, т. 1 от Закона за общинските бюджети общинският план за развитие е основата за съставяне на проекта на бюджет. ПРОПР като конкретизация на ОПР трябва да се разработва едновременно с проекта на бюджет и да съвпадне с процедурата по съставяне на общинския бюджет.

Оценка

Не се препоръчва възлагането и изготвянето на предварителни и междинни оценки на ПРОПР. За изпълнението на ПРОПР се възлага изготвянето на последваща оценка. Оценката се извършва от групата за наблюдение на ОПР. Последващата оценка се използва при разработването на следващата годишна ПРОПР.

IX. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Стратегическото планиране на местното развитие е процес, който не завършва с приемането на плана в общинския съвет. Задължителен е постоянен преглед и актуализация на плана с оглед на променящата се ситуация. Съществуващата нормативна уредба не регламентира стриктно съдържанието и обхвата на общинските стратегии. Общинските планове са отворени документи, гъвкави и подлежащи на развитие и актуализация.

Оценките на общинските планове анализират и измерват чрез подходящи индикатори изпълнението на поставените в тях цели, чрез постигнатите реални ефекти и стойността на тяхната реализация. Тези оценки обхващат всеки стадий от жизнения цикъл на плана: последваща (*ex post*), предварителна (*ex ante*) и междинна (*mid-term*) оценка.

Оценката предоставя информация за ефектите от провежданите политики. Тя осигурява на управлението механизми за контрол чрез информация за управлението на разходите и на резултатите.

Оценката подпомага заетите в управлението да подобрят използването на съществуващите ресурси. Оценката може да допринесе за засилване на отговорността от дейността на общинските власти. Като изяснява ефекта от планираните дейности, оценката може да подобри тяхната прозрачност и да насърчи увеличаването на отговорността пред широката общественост.

Основна предпоставка за осъществяване на оценка е наличието на индикатори за измерване на ефекта от прилагането на плана и програмите.

Същност на индикаторите

- Индикаторът е нещо повече от число или чисто статистическа величина. Индикаторът произвежда количествена информация, за да подпомогне заинтересованите лица да комуникират, преговарят или решават.
- Индикаторът измерва факти или мнения. Индикаторът може да се построи специално за дадена оценка, но също така може да бъде част от мониторингова система или на системата за събиране на статистически данни. Един индикатор може да има различни стойности в зависимост от количествената променлива, която измерва.
- Всички статистически данни или друга количествена информация не са автоматично индикатори. При оценката на ефектите от общинските планове за индикатор се счита информация, която отговорните за реализацията на плана считат за отговаряща и необходима за техните решения или комуникации.

1. Видове индикатори за измерване на ефектите от плана и програмата за реализация

Индикатори за глобален ефект

Глобалният ефект на всеки общински план за развитие обикновено може да се измерва чрез следните обобщени показатели:

- брутен вътрешен продукт;
- заетост;

- конкурентноспособност;
- производителност.

Индикатори за ресурси, постижения, резултати и въздействия

Според най-използваната понастоящем типология за оценка индикаторите се класифицират в следните категории:

Индикатори за ресурси. Индикаторите за ресурсно обезпечаване или ресурс се отнасят до определения за всяко равнище бюджет. Финансовите показатели се използват за мониторинг на процеса в смисъл на (годишни) ангажименти и плащания на наличните средства за дадена дейност, мярка или програма по отношение на допустимите разходи.

Индикатори за продукта от дейността. Индикаторите за продукта от дейността се отнасят до дейност и мярка. Те често се измерват с физически (натурални) или парични единици (например километри изграден път; брой на фирмите, получили помощ; брой на осигурените места за обучение и т.н.).

Индикатори за резултат. Индикаторите за резултат представляват преките и непосредствени резултати, създадени от програмата. Тези показатели могат да бъдат физически единици (намаление на времетраенето на пътуванията, брой на успешно завършилите обучението, брой на пътно-транспортните произшествия и т.н.) или от друг характер (привличане на средства от частния сектор, намаляване на транспортните разходи и т.н.).

Индикатори за въздействие. Индикаторите за въздействие се отнасят до последиците от плана и програмата извън непосредствените резултати за преките бенефициенти. Специфичното въздействие е това, което се проявява след изтичането на известно време, но въпреки това е пряко свързано с предприетото действие. Глобалното въздействие е с по-дългосрочен ефект, засягащ по-широк кръг от населението.

2. Основни изисквания при определяне на индикаторите за оценка

Сред възможния голям брой от потенциални индикатори е необходимо е да се определят малък брой **основни индикатори**. Броят на тези показатели трябва да бъде малък и следва да се гарантира, че те са целесъобразни и управляеми по отношение на мониторинга и оперативната оценка на плана и програмата. Те могат да се отнасят до постиженията, резултатите и/или въздействието. Отговорните лица за плана и програмата могат да формулират показатели, които са лесни за прогнозиране и мониторинг в течение на времето и които могат да бъдат приложени за оценка на различни мерки и дейности.

Критериите, използвани при избора на основните показатели, са:

- Целесъобразност (по отношение на общите приоритети и цели);
- Възможност за представяне в количествено изражение (възможност за поставяне на стойностни цели и там, където е възможно, за установяване на базисно положение);
- Надеждност (лесно формулиране и агрегиране);
- Наличност (за въвеждане на данните в системата за мониторинг).

Всеки план е до голяма степен уникален с начина, по който се формулира неговата система от цели и приоритети в съответствие с идентифицираните при анализа проблеми и нужди и наличните възможности за тяхното задоволяване. Затова абсолютното унифициране на системата от индикатори може да се превърне в пречка пред ефективното планиране. В компетенциите на органите, участващи в процеса на планиране на местно ниво, е разработването на система за наблюдение и оценка на ОПР и ПРОПР в съответствие с местните специфики, информационна осигуреност и капацитет за реализация.

Кметът на общината със заповед създава група за наблюдение на ОПР.

Групата за наблюдение на ОПР:

- разглежда и утвърждава индикаторите за наблюдение на изпълнението на плана;
- периодично извършва преглед на постигнатия напредък в изпълнение на плана;
- разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на постигане на целите;
- разглежда резултатите от междинната оценка, ако такава е възложена;
- разглежда предложения за преразпределение на средствата по мерките;
- прави предложения за изменения на плана с цел подобряване на неговото изпълнение.

Кметът изисква регулярни годишни отчети от работната група, извършваща надзора и оценката за осъществяване на плана. В отчетите се оценява прогресът при реализацията на мерките, обсъжда се изпълнението на определени показатели.

ОПР се подлага на предварителна, междинна и последваща оценка. Кметът на общината преценява каква процедура да избере. Оценките могат да бъдат възлагани:

- по реда на Закона за обществените поръчки на независима професионална организация;
- на друг общински орган, работна група или по друг определен от кмета начин. Това би могла да бъде същата структура, която е координирала реализацията на плана и упражнявала надзор по неговото осъществяване.

Предварителната оценка включва:

оценка на въздействието върху социално-икономическата ситуация, главно тенденции на общинския пазар на труда, включително областите с особено тежки проблеми по отношение на заетостта и сферата на развитие на човешките ресурси;

оценка на въздействието върху околната среда по реда на Закона за опазване на околната среда. Тази оценка се извършва по реда на Глава шеста, раздел I и II от ЗООС. Условието, редът и методите за извършване на екологична оценка ще бъдат определени с наредба на Министерския съвет. Оценката се възлага на регистрирани експерти – български и чуждестранни физически лица от органа – възложител на плана (кмета на общината). Министърът на околната среда и водите или директорът на съответната РИОСВ издава становище по екологична оценка на плана.

Предварителната оценка взема под внимание и положението от гледна точка на конкурентноспособност, малки и средни предприятия и равенството между половете.

Междинната оценка включва:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение.

Въз основа на изводите от тази оценка могат да бъдат коригирани мерките, преразпределени средствата и др.

Последващата оценка се извършва след изтичане на периода на действие на плана и включва:

- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на плана;
- оценка на общото въздействие;
- анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- изводи и препоръки относно прилагането на политиката за общинско развитие.

Резултатите от последващата оценка се използват при разработването на нов план за следващия период на планиране.

Примерни индикатори за оценка на ОПР И ПРОПР по основни за местното развитие насоки са посочени в Приложение 7.

Х. ИЗТОЧНИЦИ

1. Редовен доклад на Европейската комисия за напредъка на България в процеса на присъединяване 2001, 2002, 2003 г.
2. Регламент на съвета (ЕО) 1260/1999 относно общите условия за структурните фондове.
3. Council Regulation (EC) No 1266/1999 of 21 June 1999 on coordination aid to the applicant countries in the framework of the pre-accession strategy and amending Regulation (EEC) No 3906/89.
4. Национален план за регионално развитие 2000 – 2006 г.
5. Национален план за икономическо развитие; Протоколно решение на Министерския съвет от 5 юни 2003 г. за приемане на актуализиран Национален план за икономическо развитие 2000 - 2006 г.
6. Регламент (ЕО) № 1783 от 12 юли 1999 г. на Европейския парламент и на съвета относно Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР).
7. Преглед на регионалната политика в България: състояние, оценка и перспективи. Алеко Джилджов, Васил Маринов, Флориан Хаузер. Издание на ФРМС, юли 2001 г.
8. Позиция на България за преговори по глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти”, септември 2001 г.
9. Преглед на процеса на регионалното развитие – институционален и законодателен контекст. Хасан Хасан, зам.-министър на регионалното развитие и благоустройството. Семинар 23.11.2001 г.
10. Интернет източници:
 - <http://www.europa.eu.int>
 - <http://www.ncrdhp.bg>
 - <http://www.mrrb.government.bg>
 - <http://www.rapl.m.gov.lv>
11. Стратегия за участие на Република България в Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, приета с Решение на Министерски съвет № 312 от 28 май 2002 г.
12. План за координация, контрол и реализация на Стратегията за участие на Република България в Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, приет с Решение на Министерския съвет №389 от 27 май 2003 г.
13. Методологически документи на Европейския съюз за структурните и пред-присъединителните фондове (2000 – 2006):
 - No1 (Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents)
 - No2 (The Ex-ante Evaluation of the Structural Funds Interventions)
 - No3 (Indicators for Monitoring and Evaluation)
 - No5 (The Verification of Additionality for Objective 1)
 - No8 (The Mid-term Evaluation of Structural Funds Interventions)
 - Vademecum on co-ordination of the three financial pre-accession instruments
 - Phare 2000 Review: Strengthening Preparations for Membership, 27.10.00.
 - Phare Programming Guide 2002: Guidance for Phare Country Coordinators
14. Индикатори за измерване на ефекта от прилагане на общинските стратегии. МРРБ. София, март 2001 г.

ХІ. ПРИЛОЖЕНИЯ

СХЕМА НА УВОД И РЕЗЮМЕ НА ОБЩНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

ОБЩНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА:

Контекст, преглед на ситуацията по изготвяне на плана:

Изготвяне на плана:

Визия за местно развитие:

Резюме на общнския план за развитие:

СХЕМА НА АНАЛИЗА НА СИТУАЦИЯТА В ОБЩНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Сектор < човешки ресурси >:

Резюме на описанието на ситуацията в конкретен сектор и изтъкване на актуалните за общината сфери:

Описание на ситуацията във всяка сфера:

Матрица на анализа в сектора на:

Подобен анализ се прави за всеки сектор.

ПРИМЕРНО СЪДЪРЖАНИЕ НА АНАЛИЗА НА СИТУАЦИЯТА

1. Оценка на природните потенциали и фактори за развитие (земя, води, полезни изкопаеми и др.), географски дадености, геостратегическо положение, като потенциал за развитие и досегашното му използване

2. Анализ на тенденциите и процесите в икономиката на общината

2.1. Ръст на икономическото развитие:

- обща динамика;
- динамика по отрасли и подотрасли;
- динамика по форми на собственост;
- малки – средни – големи предприятия.

2.2. Качествени характеристики на общинската икономика:

- рентабилност на производствените предприятия;
- съвременност на техниката и технологиите;
- степен на концентрация и специализация на общинската икономика;
- икономически връзки между населените места в общината;
- зависимост от местни и външни суровини;
- ресурсоемкост на общинската икономика;
- степен на риск;
- състояние на дълготрайните материални активи;
- конкурентноспособност;
- диверсификация;
- малък, среден бизнес - участие в икономиката;

2.3. Общински бюджет:

- бюджетни и извънбюджетни приходи;
- собствени приходи и субсидии от републиканския бюджет;
- състав и структура на собствените приходи:
 - данъчни;
 - неданъчни;
- кредитоспособност;
- дефицит и задлъжнялост;
- структура на приходите по източници (от икономиката, от населението и др.)
- структура на разходите по функции:
 - образование;
 - здравеопазване;
 - култура;
 - управление;
 - др.
- структура на разходите:
 - текущи;
 - инвестиционни и др.

2.4. Анализ на тенденциите и процесите в социалната сфера:

2.4.1. Население:

- брой и динамика;
- възрастова структура;

раждаемост – динамика;
смъртност – динамика и причини;
естествен прираст;
полова структура;
етническа структура;
миграционни процеси.

2.4.2. Благосъстояние на населението:

доходи – динамика;
структура и динамика на доходите по отрасли;
разпределение на доходите по форма на собственост;
разходи – обща динамика.

2.4.3. Безработица:

брой и динамика на безработните;
структура на безработните по възраст, пол, отрасли, образователно равнище, квалификация;
структура по социални групи;
ежедневна трудова миграция;
характеристики на търсене и продължителност на работа;
мерки за борба с безработицата.

2.4.5. Здравеопазване:

териториална организация на здравеопазването;
кадрова осигуреност на здравеопазването.

2.4.6. Образование:

териториална организация на просветата;
кадрова осигуреност.

2.5. Техническа инфраструктура:

2.5.1 Водоснабдителни мрежи - водоизточници, пречиствателни станции, водоснабдителни мрежи;
2.5.2. Мрежи и системи за отпадни води - канализационни мрежи, пречиствателни станции;
2.5.3. Хидромелиорации;
2.5.4. Транспортни мрежи - пътища и др. видове транспорт, обществен транспорт;
2.5.5. Депа за твърди битови отпадъци;
2.5.6. Енергийни мрежи и системи;
2.5.7. Комуникационни мрежи - пощи, далекосъобщения, радио и телевизия;
2.5.8. Бизнес информационни системи.

2.6. Урбанизация:

населени места – състояние, динамика;
селско – градско население;
проблеми на урбанизацията.

2.7. Околна среда

тенденциите в екологичната обстановка на общината;
идентификация на проблемните територии и обекти, степен на увреждане;
интегрални проблеми за околната среда в територията;
основни замърсители, компоненти на замърсяване (води, въздух, почви, твърди отпадъци, шум, радиация, биологично разнообразие).

**ИЕРАРХИЧНА СХЕМА НА СЪСТАВНИТЕ ЧАСТИ
НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ**

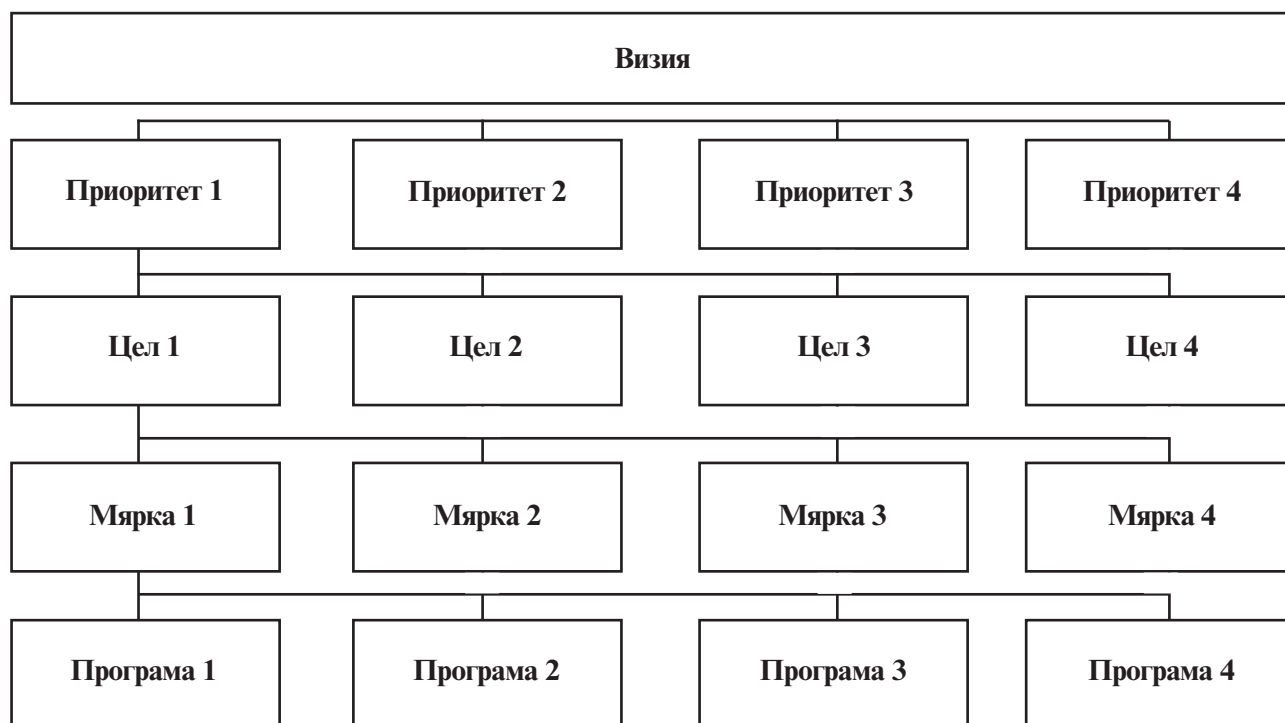


СХЕМА НА ОФОРМЯНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Община:	
Визия:	
Приоритет 1	изписване на приоритета
	Цел 1 изписване на целта
	Цел 2 изписване на целта
	Цел ... изписване на целта
Приоритет 2	изписване на приоритета
	Цел 1 изписване на целта
	Цел 2 изписване на целта
	Цел ... изписване на целта
Приоритет ...	изписване на приоритета
	Цел 1 изписване на целта
	Цел 2 изписване на целта
	Цел ... изписване на целта

ОПИСАНИЕ НА МЕРКИТЕ

Приоритет 1								
Мярка	Индикатор за постигането	Срок за постигане	Отговорна институция	Необходими средства	Източници на финансиране			
					Средства на местните власти	Средства от държавния бюджет	Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ	Частни средства
..								
..								
..								

Такава форма се попълва за всеки приоритет.

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Финансова таблица на План за развитие на общиназа периода 200... – 200... г.

Приоритет/ Мярка/ Година	Общо финан- сиране	Национално съ-финансиране						Европейски съюз				Друго безвъзмездно финансиране	Привлечени средства от заеми	
		Общо	Държавно		Частни търговски дружества	Общо	ФАР	ИСПА	САПАРД					
			Общо	Репуб- ликански бюджет						Общински бюджет	Държавни търговски дружества			Институционално изграждане
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ПРИОРИТЕТ 1 Мярка 1														
200...														
200...														
200...														
ПРИОРИТЕТ 1 Мярка 2														
200...														
200...														
200...														
ПРИОРИТЕТ 2 Мярка 1														
200...														
200...														
200...														
ПРИОРИТЕТ ... Мярка ...														
200...														
200..														
200...														
ОБЩО														

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Финансова таблица на План за развитие на общиназа периода 2007 – 2013 г.

Приоритет/ Мярка/ Година	Общо финан- сиране	Национално съ-финансиране							Европейски съюз			Друго безвъзмедно финансиране	Привлечени средства от заеми
		Общо	Държавно		Частни търговски дружества	Общо	Структурни фондове	Кохезионен фонд					
			Общо	Репуб- ликански бюджет					Държавни търговски дружества				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ПРИОРИТЕТ 1 <u>Мярка 1</u>													
200 ...													
200 ...													
200 ...													
ПРИОРИТЕТ 1 <u>Мярка 2</u>													
200 ...													
200 ...													
200 ...													
ПРИОРИТЕТ 2 <u>Мярка 1</u>													
200 ...													
200 ...													
200 ...													
ПРИОРИТЕТ ... <u>Мярка ...</u>													
200 ...													
200 ...													
200 ...													
ОБЩО													

ПРИМЕРЕН СПИСЪК НА ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА НА ОПР

ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

Индикатори за продукта от дейността

- Проведени активни мерки на пазара на труда;
- Брой осигурени места за квалификации;
- Предприети и организирани квалификационни курсове за специални групи;
- Предоставени консултации и съвети.

Индикатори за резултат

- Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през обучение за нова професия, усъвършенстване на притежаваната квалификация, обучение за ключови знания и умения;
- Относителен дял на безработните лица, устроени на работа, от общия брой на лицата, включени в активни мерки на пазара на труда;
- Относителен дял на продължително безработните лица към общия брой на безработните и средна продължителност на периода на безработица;
- Брой и относителен дял на безработните лица, включени в активните мерки на пазара на труда от общия брой безработни;
- Брой поискани консултации и съвети.

Индикатори за въздействие

- Допълнителни работни места и наета допълнително работна сила, които не биха съществували без програмата, мярката или проекта (равнището, при което се прави измерването, се конкретизира в етапа на оценка);
- Работни места и наета допълнително работна сила, които са запазени в резултат на проекта/ програмата и които в противен случай биха били закрити (равнището, на което се извършва измерването, трябва да бъде конкретизирано в етапа на оценка);
- Брой, относителен дял и индекси на изменението на структурата на заетите лица по пол, възраст, образование, професии и квалификация, сектори;
- Брой безработни лица, устроени на работа на 100 души безработни;
- Намаляване равнището на безработица;
- Повишаване доходите на населението.

ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Индикатори за продукта от дейността	<ul style="list-style-type: none">- Км построени или подобрени пътища;- Инсталирани нови системи за безопасност, сигнални и съобщителни системи;- Брой новопостроени мостове;- Степен на завършване на мрежата (%).
Индикатори за резултат	<ul style="list-style-type: none">- Увеличение на максималната скорост по пътищата;- Намаляване на времетраенето на пътуванията; достъпността, станала възможна благодарение на новата транспортна инфраструктура.
Индикатори за въздействие	<ul style="list-style-type: none">- Увеличение на трафика една година след завършването;- Екологично въздействие в смисъл на увеличение или намаление на замърсяването (CO₂, NOx...);- Работни места, създадени или запазени в резултат на проекти в Транспортта.

ВОДОСНАБДЯВАНЕ

Индикатори за продукта от дейността	<ul style="list-style-type: none">- Инвестиции във водоснабдителната мрежа;- Км изградена водопроводна мрежа;- Км рехабилитирана водопроводна мрежа;- Обем на изградени водоизточници;- Изградени пречиствателни станции за питейна вода (капацитет);- Количество на подадената вода.
Индикатори за резултат	<ul style="list-style-type: none">- Брой жители (домакинства), обслужвани от новите (рехабилитираните) мрежи;- Брой жители (домакинства) с режим на водоснабдяване;- Брой жители (домакинства), обслужвани от пречиствателни станции за питейна вода;- Качество на питейната вода.
Индикатори за въздействие	<ul style="list-style-type: none">- Намаляване на загубите на вода по мрежата;- Обем на подадената вода чрез новите/подобрени мрежи след 1 година;- Задоволеност на потребителите от водоснабдяването.

ОКОЛНА СРЕДА

Индикатори за продукта от дейността	<ul style="list-style-type: none">- Подобряване на капацитета на станциите за обработка и пречистване на водата (м³);- Мощности за събиране на отпадъците и/или рециклиране – % увеличение (т);- Брой фирми, въвели екосъобразни технологии или разработващи екологични изделия;- Рехабилитирана площ – дка и % от подлежащата на рехабилитация.
--	--

Индикатори за резултат

- Обслужени домакинства по събиране на твърдите битови отпадъци – брой и % от населението;
- % отпадни води, подложени на първично пречистване;
- % отпадни води, подложени на вторично пречистване;
- % на домакинствата/стопанските предприятия, обслужвани от новите/подобри системи за водоснабдяване.

Индикатори за въздействие

- Екологично въздействие в смисъл на намаляване на замърсяването (CO₂, NOx...);
- % на пробите за отпадни води от точкови източници, показващи определено ниво на намаляване на установените замърсители;
- Създадени работни места в резултат на отпуснатата помощ за екологични проекти;
- % на жителите на общината, които искат да останат поради чиста околна среда.

РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Индикатори за продукта от дейността

- Предоставени услуги за МСП;
- Предоставени облекчения от страна на общината за развитие на МСП;
- Брой места в инкубатори за МСП, изградени на територията на общината;
- Новосъздадени МСП в селски райони;
- Новосъздадени МСП в градски райони.

Индикатори за резултат

- Мобилизиращ ефект (разходи в частния сектор, породени благодарение на програмата);
- Брой на МСП, ползващи облекчения, предоставени от общината;
- Брой МСП, получили помощ за информационни/консултантски дейности;
- Брой МСП, участващи в трансгранични проекти.

Индикатори за въздействие

- Създадени или запазени работни места в резултат на получена подкрепа за МСП;
- Повишаване диверсификацията и устойчивостта на икономиката;
- Нови получили помощ малки и средни предприятия, които още са в бизнеса след 18 месеца.

РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРНА И БИЗНЕС ИНФРАСТРУКТУРА

Индикатори за продукта от дейността

- Брой на изградените нови бизнес-структури;
- Брой на осигурените консултантски услуги;
- Брой услуги, оказани на предприемачите;
- Брой на създадените нови обекти на пазарната инфраструктура;
- Разкрити нови търговски площи – закрити и

открити.

Индикатори за резултат

- Брой на фирмите, ползващи услуги от създадените бизнес структури;
- Брой на фирмите, експортъори на продукция;
- % на фирмите, доволни от предоставените услуги;
- Брой новоразкрити местни фирми;
- Брой на новосъздадените/разработени стопански дейности;
- Степен на реализация на местната продукция.

Индикатори за въздействие

- Повишаване на създадената добавената стойност след 18 месеца;
- Бруто/нето новосъздадена или запазена заетост след 2 години (брой и % от общия брой работни места).

РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

Индикатори за продукта от дейността

- Брой на създадената или подобрена леглова база;
- Брой на разработените/модернизираните хотели;
- Брой на създадените/подобрените атракции;
- Създадени нови фирми в областта на туризма;
- Предоставена площ в туристически обекти (м²);
- Брой на нови маркетингови инициативи/схеми за промоциране на туристическия бизнес;
- Брой на организирани конференции/изложения;
- Брой на признатите удостоверения за получена квалификация в областта на туризма;
- Предоставени бизнес услуги за развитие на туризма в общината от туристически център.

Индикатори за резултат

- % на новите или подобрени легла;
- Брой на продадените нощувки годишно във фирмите - (след 1 година);
- Степен на удовлетвореност на посетителите;
- Средна цена на престоя на човек;
- Среден брой на посетителите на ден;
- % конференции/изложби, свързани с местни икономически дейности;
- % на успешна завършилите курсисти.

Индикатори за въздействие

- Създадена добавена стойност годишно (%);
- Бруто/нето създадена или запазена заетост след 2 години (брой и % от общия брой на работните места);
- Брой на посещенията на подпомаганите обекти годишно;
- Брой на търговските контакти за местни фирми поради дейност на туристически център след една година;
- Брой фирми, използвали центъра за промоция след една година.

МАКЕТ НА ПРОПР

Програма за реализация на План за развитие на общиназа 200... г.														
Приоритет/ Мярка	Наименование на проекта	Необходи- ми финансови ресурси	Национално съ-финансиране						Европейски съюз				Друго безвъзмездно финансиране	
			Общо	Общо	Репуб- ликански бюджет	Общински бюджет	Държавни търговски дружества	Частни търговски дружества	Общо	ФАР	ИСПА	САПАРД		
			3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1		2												
ПРИОРИТЕТ 1														
<u>Мярка 1</u>	проект 1													
	проект 2													
<u>Мярка 2</u>	проект 1													
	проект 2													
ПРИОРИТЕТ 2														
<u>Мярка 1</u>	проект 1													
	проект 2													
<u>Мярка 2</u>	проект 1													
	проект 2													
ОБЩО														

МАКЕТ НА ПРОПР

Програма за реализация на План за развитие на общиназа 2007 г.															
Приоритет/ Мярка	Наименование на проекта	Необходи- ми финансови ресурси	Национално съ-финансиране							Европейски съюз				Друго безвъзмездно финансиране	
			Общо	Държавно			Частни		Общо	Структурни фондове			Кохезионен фонд		
			Общо	Репуб- ликански бюджет	Общински бюджет	Държавни търговски дружества	Частни търговски дружества								
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ПРИОРИТЕТ 1															
<u>Мярка1</u>	проект 1														
	проект 2														
<u>Мярка2</u>	проект 1														
	проект 2														
ПРИОРИТЕТ 2															
<u>Мярка 1</u>	проект 1														
	проект 2														
<u>Мярка 2</u>	проект 1														
	проект 2														
ОБЩО															

УКАЗАНИЯ ЗА ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОЕКТЕН ФИШ

В проектния фиш се конкретизират параметрите за всеки проект – наименование, местоположение, предназначение, проектна готовност, необходими финансови средства, времетраене на реализацията, очакван ефект и др. Изработването на специални указания за попълване на проектния фиш се налага с оглед създаването на възможност за по-нататъшна обработка. Проектният фиш дава основната информация за всеки един проект и същевременно позволява, чрез въвеждането му в информационни масиви, да се генерират съответни обобщени справки по отношение на финансиране, проектна готовност, програми за реализация и т.н.

При попълването на фиша задължително се използва приложеният макет във формат Excel. Не са приемливи каквито и да било промени в наименованията на отделните колони, както и разместването на колоните от №1 до №24.

В **колона 1** се попълва унифициран код на проекта в зависимост от приоритета и мярката, към които се отнася, и поредният номер на проекта. Напр. код 1.2.3. показва, че това е проект, отнасящ се до приоритет 1, мярка 2, и е с пореден номер три.

В **колона 2** се попълва административната област, в която ще се реализира проектът.

В **колона 3** се изписва общината, в която ще се реализира проектът.

В **колона 4** се попълва местонахождението на проекта – изписва се точното наименование на населеното място и кода му по ЕКАТТЕ.

В **колона 5** се дава кратко описание на проекта и се посочва какви дейности ще се извършват. Препоръчително е да се избягва формализирането на описанието и свеждането му до наименованието на проекта от колона 8.

В **колона 6** се попълва инвеститорът на обекта.

В **колона 7** се дава информация за очаквания брой нови работни места, в т.ч. постоянни, временни, сезонни.

В **колона 8** се попълва наименованието на проекта. Наименованието трябва да бъде кратко и да дава информация за същността на основните действия по проекта. Например: “Реконструкция на водопровод в с. ...”

В **колона 9** се попълва приоритетът, към който се отнася съответният проект.

В **колона 10** се посочва степента на проектна готовност, т.е. дали проектът има готовност със завършена фаза; ако няма готовност, какво се предвижда като финансиране за всяка фаза, включително за фазата на реализация на проекта. Посочват се видовете фази на проекта и състоянието на всяка от тези фази. Посочва се типът на проекта – нов, незавършен, рехабилитация, незавършен – рехабилитация, друг.

В **колона 11** се попълва срокът за реализация на проекта. За всяка година от посочения срок се създава отделен ред, на който за съответната година се вписва информацията от колони 13 – 22.

В **колона 12** се попълва общата стойност на проекта.

В **колони 13 до 22** се попълват източниците за финансиране на проекта. Посочва се размерът на очакваното финансиране от различните източници.

В **колона 23** се попълва информация за отговорните за реализацията на проекта институции и организациите партньори.

В **колона 24** се попълва очакваният ефект на проекта. Конкретизира се типът на ефекта – икономически, екологичен, социален и др.

МАКЕТ НА ПРОЕКТЕН ФИШ 2005 - 2006 г.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
КОД - Приоритет, мярка, проект	Област	Община	Населено място	Описание на проекта	Инвеститор	Работни места	Наименование на проекта	Приоритет	Проектна готовност	Срок	Обща стойност	Субсидии от републиканския бюджет	Местни бюджетни и извънбюджетни средства	Собствени бюджетни средства	ИБ Фондове	Стойност	Име на фонда	Собствени средства на ТД	Стойност	Име на институция/ програма	С държавни гаранции	Банкови заеми	Отворена/ партниращи институции	Ефекти

ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ, РЕГЛАМЕНТИРАЩА ПРЕДПРИСЪЕДИНИТЕЛНИТЕ И СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ И КОХЕЗИОННИЯ ФОНД

РЕГЛАМЕНТИ ОТНОСНО ПРЕДПРИСЪЕДИНИТЕЛНИТЕ ФОНДОВЕ:

- Регламент на Съвета (ЕО) № 622 от 16 март 1998 г. относно помощта за страните кандидатки в рамките на стратегията за пред-присъединяване и по-специално за създаване на партньорства за присъединяване;
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1266 от 21 юни 1999 г. относно координацията на помощта за страните кандидатки в рамките на стратегията за пред-присъединяване и изменящ регламент на ЕИО № 3906/89 (за програма ФАР);
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1267 от 21 юни 1999 г. относно създаване на инструмент за структурни политики за пред-присъединяване (ИСПА);
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1268 от 21 юни 1999 г. относно подкрепата на общността за пред-присъединителните мерки за развитие на земеделието и селските региони в страните кандидатки от Централна и Източна Европа в пред-присъединителния период (за програма САПАРД);
- Регламент (ЕО) № 2759 от 22 декември 1999 г., определящ правилата за прилагане на регламент № 1268/1999 относно подкрепата на общността за пред-присъединителните мерки за развитие на земеделието и селските райони в страните кандидатки от Централна и Източна Европа в пред-присъединителния период.

РЕГЛАМЕНТИ ОТНОСНО СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ:

- Регламент на Съвета (ЕО) № 1260 от 21 юни 1999 г. относно общите условия за Структурните фондове;
- Регламент (ЕО) № 1783 от 12 юли 1999 г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР);
- Регламент (ЕО) № 1784 от 12 юли 1999 г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския социален фонд (ЕСФ);
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1257 от 17 май 1999 г. относно помощта за развитие на селските райони от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ЕФОГЗ);
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1258 от 17 май 1999 г. относно финансирането на общата селскостопанска политика;
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1263 от 21 юни 1999 г. относно финансовия инструмент за ориентиране на рибарството (ФИОР);
- Регламент на Съвета (ЕО) № 179 от 28 януари 2002 г., изменящ регламент (ЕО) № 2792/1999 г. относно подробните правила и норми за структурната помощ на общността за сектора рибарство.

РЕГЛАМЕНТИ ОТНОСНО КОХЕЗИОННИЯ ФОНД:

- Регламент на Съвета (ЕО) № 1264 от 21 юни 1999 г., изменящ регламент (ЕО) № 1164/94 г. относно създаването на Кохезионен фонд;
- Регламент на Съвета (ЕО) № 1265 от 21 юни 1999 г., изменящ Анекс II към регламент (ЕО) № 1164/94 г. относно създаването на Кохезионен фонд;
- Регламент на съвета (ЕО) № 1386 от 29 юли 2002 г. относно подробните правила за прилагане на регламент (ЕО) № 1164/94 по отношение на системите за управление и контрол на помощта, отпускана от Кохезионния фонд, и процедурата за извършване на финансови корекции.



*Отпечатано от
Фондацията за реформа в местното самоуправление
с финансовата подкрепа на
Американската агенция за международно развитие*

*Изразените в изданието мнения са на авторите
и не ангажират ААМР*